

Handreiking Integriteit voor Raadsleden

VERSIE 2 MEI 2013

Deze handreiking is bedoeld voor raads- en burgerleden.

Ook al stemmen burgerleden niet mee in de raad, gaat het hier om het gedrag in algemene zin.

Handreiking Integriteit voor Raadsleden

1. Integriteit: goed, fout, twijfel	3
2. Dilemma's en de schijn tegen hebben	3
3. Handreiking met tips, integriteitsagenda en kompas	4
4. De basis: wet, eed en integriteitscode	4
5. De praktijk: Integriteit in voorbeelden	5
a. Advieswerk voor publiek evenement	5
b. Toegangskaatjes voor de schouwburg	6
c. Grondtransactie met de gemeente	7
d. Publieke gelden voor lokale omroep	7
e. Lekken van vertrouwelijke informatie	8
f. Raadslid en expertrol	9
g. Raadslid en belanghebbende	9
6. Gouden regels	10
7. Integriteitsagenda	11
8. Integriteitskompas	11
Bijlage 1	13
Melden van nevenfuncties	13
Onverenigbare functies/ongewenste handelingen	13
Onthouden van stemming	14

1. INTEGRITEIT: GOED, FOUT, TWIJFEL

‘De overheid is of wel of niet integer. Een beetje integer kan niet. En met de integriteit van de overheid valt of staat het bestuur’. Deze uitspraak van minister Dales (1992) is historisch en duidelijk, maar in de praktijk blijken er tussen zwart en wit vele tinten grijs. Integriteit is niet zozeer een rekbaar begrip, maar in de alledaagse praktijk is de vraag ‘wel of niet integer’ lastig te beantwoorden. Fraude, misbruik, onwettig of ongepast gedrag, daarvan is duidelijk: dat kan en mag niet. Maar er zijn genoeg situaties waarbij je je afvraagt: “Kan dit eigenlijk wel?” En soms zelfs: “Wat een dilemma!” Wij maken deze situaties allemaal mee. Het is daarom goed om scherp te blijven: wat schrijft de wet voor, wat staat in de gedragscode, wat hebben wij met elkaar afgesproken, wat vinden anderen ervan?

Integriteit is kortom vanuit drie invalshoeken te bezien:

1. De juridische invalshoek: de wet en de gedragscode. Op basis hiervan is juridische toetsing mogelijk.
2. De morele invalshoek: het grijze gebied. Hier gaat het om persoonlijke toetsing en het eigen morele kompas.
3. De invalshoek van buiten naar binnen. Hier gaat het om de indruk van anderen, de schijn tegen hebben, met als gevolg politieke toetsing en/of afrekening.

In deze handreiking gaat het vooral om het herkennen van en het omgaan met het grijze gebied. Hoe bepaal je wat wel en niet kan en hoe te handelen bij twijfel? Voor elk individueel raadslid vraagt dit per geval om een persoonlijke afweging.

Deze handreiking is een hulpmiddel om het ge-

sprek met elkaar te voeren, want in het bespreekbaar maken en houden van integriteit schuilt de kracht.

2. DILEMMA'S EN DE SCHIJN TEGEN HEBBEN

Politieke ambitie staat vaak in verband met de wens om de samenleving te dienen. Je bent niet alleen politiek actief in de raad, maar vervult ook andere functies in de samenleving, lokaal of daar buiten. Dit alleen al brengt het risico van rolvermenging met zich mee. Je krijgt veel informatie, uitnodigingen, spreekt met invloedrijke mensen en daar ben je er zelf ook een van.

Je staat als raadslid in de schijnwerpers. Je hebt daar zelf voor gekozen, maar het vraagt wel iets van je!

Ook al ben je 100% integer en bewust van jouw positie, integriteit slaat niet op 'zijn' maar op handelen. We kijken niet of een raadslid integer is, maar of zijn handelingen dat zijn. Er zijn momenten dat je voor een dilemma staat en dat je moet kiezen. Het is niet voor niets een dilemma: een keuze tussen twee of meer alternatieven die allemaal even (on)aantrekkelijk zijn. En daar sta je dan!

Citaten uit een NOS – enquête onder raadsleden over integriteit (dec. 2012) :

‘Het besef van het belang van integriteit ontbreekt ten enenmale.’

‘Het staat nooit op de agenda en biedt dus alle ruimte om niet integer te handelen.’

‘Er is naar mijn mening te weinig aandacht voor integriteitregels. Het wordt pas een gespreksonderwerp als het mis is gegaan.’

Overigens heeft de ‘buitenwacht’ (versterkt door de media) ook nog een mening. De zogenaamde ‘schijn tegen je hebben’ kan desastreuze gevolgen hebben. Ook is voor raadsleden de scheiding tussen privé en publiek flinterdun. Persoonlijk gedrag (financieel wanbeleid, agressie, dronkenschap etc.) staat niet los van je integriteit als publiek figuur.

Het gaat er om, hoe je als raadslid in het grijze gebied je positie bepaalt. In eerste instantie is het een heel persoonlijke afweging en keuze die afhankelijk is van tijd en context. Iedereen heeft zijn eigen morele kompas. De omstandigheden zijn nooit identiek. Maar op alleen je eigen kompas kun je in de samenleving niet varen. Misschien zie je iets over het hoofd of schat je een risico anders in. Ook kan een ander heel anders denken over jouw dilemma. Daarom is het belangrijk om samen met fractieleden, collega-raadsleden en mensen buiten de raad het gesprek over integriteit te blijven voeren. Zo kun jij je morele kompas ijken. En niet te vergeten: collega-raadsleden lopen ook tegen dilemma’s aan. Samen sta je sterker en maak je een betere keuze!

3. HANDREIKING MET TIPS, INTEGRITEITSAGENDA EN KOMPAS

Deze handreiking met voorbeelden en tips kan je helpen bij jouw afweging. Twintig meelezers (raadsleden, burgemeesters, griffiers en adviseurs) hebben hun steentje aan deze handreiking bijgedragen. Ook kan de handreiking als achtergrond dienen bij een (blijvend) gesprek over integriteit, zowel binnen de fractie als in de raad als geheel. Hiervoor geldt: voorkomen is beter dan genezen! Te vaak wordt over integriteit gesproken als het mis is gegaan. Laten wij proberen, hoe complex ook, dat vóór te zijn.

In de handreiking worden het begrip integriteit en de onderliggende waarden beschreven. Vervolgens komen voorbeelden aan de orde om het grijze gebied zichtbaar te maken. Uit die voorbeelden komen (gouden) tips naar voren en een kompas. Daarnaast bevat de handreiking een ‘integriteits-agenda’ die aangeeft hoe integriteit op de agenda blijft.

4. DE BASIS: WET, EED EN INTEGRITEITSCODE

De wet geldt voor ons allemaal. In de Gemeentewet, de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en overige wetgeving staan je bevoegdheden en de regels waarbinnen je als raadslid handelt. Om aan de slag te kunnen als raadslid leg je aan het begin van je raadsperiode (of bij je installatie tussentijds) de eed of de belofte af. Niet alleen zweer je of beloof je getrouw te zullen zijn aan de Grondwet en de wetten te zullen nakomen, maar ook dat je je plichten als lid van de raad naar eer en geweten zult vervullen. Dit is de basis van het handelen en het gedrag van elk raadslid. In bijlage I is de wetgeving die primair voor integriteit van belang is bijgevoegd.

Elke gemeente, Amstelveen ook, kent een gedragscode voor raadsleden. Raadsleden ontvangen deze bij hun installatie. In de gedragscode staan de waarden genoemd, die leidend zijn voor raadsleden. In onze gedragscode is bestuurlijke integriteit omschreven als het aanvaarden van de verantwoordelijkheid die met de bestuursfunctie is gegeven en de bereidheid om daarover verantwoording af te leggen.

Integriteit is gestoeld op de volgende waarden:

- Dienstbaarheid: in de eerste plaats is het raadslid loyaal aan gemeente en burgers.

- Onafhankelijkheid: het raadslid vermijdt belangenvermenging.
- Openheid: het raadslid zorgt voor transparantie over nevenfuncties en handelingsredenen.
- Vertrouwelijkheid: het raadslid gaat vertrouwelijk om met kennis en informatie voor raadsleden en zet die niet in voor andere belangen dan die van de gemeente.
- Zorgvuldigheid: het raadslid respecteert allen en kent gelijke rechten toe aan alle individuen en instanties.

5. DE PRAKTIJK: INTEGRITEIT IN VOORBEELDEN

Over de theorie (wet, eed, gedragscode etc.) zijn handreikingen en toelichtingen genoeg geschreven. Maar hoe breng je integriteit nu in de praktijk? Om integriteit tot leven te brengen hebben wij wat voorbeelden uitgeschreven. Ze zullen ergens bekend voorkomen, omdat ze uit de media komen. Google zelf ook eens op “in opspraak geraakt” of “integriteitschending”!

Bij de volgende voorbeelden ontdek je hoe gemakkelijk bepaalde waarden op de helling komen te staan en hoe je als raadslid, alle goede intenties ten spijt, in het grijze gebied terecht komt.

A. ADVIESWERK VOOR PUBLIEK EVENEMENT

In juni 2012 komt een raadslid van een middelgrote gemeente in opspraak. Hij was naast zijn lidmaatschap van de raad, adviseur van een door de gemeente gesubsidieerde stichting, die evenementen organiseerde. Hij hield deze nevenfunctie vanaf 2006 aan, zonder daar melding van te maken. Voor het advieswerk ontving hij een onkostenvergoeding.

Mede raadsleden vragen om een onderzoek, omdat ze het raadslid ervan verdenken grote sommen

geld van het evenement onterecht in eigen zak te hebben gestoken. Hij zou met declaraties hebben gerommeld. De burgemeester geeft opdracht om dat te onderzoeken.

Uit het onderzoek blijkt dat er geen sprake was van fraude of financiële onrechtmatigheden. Het raadslid heeft echter de integriteitscode geschonden, door zijn nevenfuncties niet te melden.

De onderlinge verhoudingen met de burgemeester, die tot het onderzoek besloot, en de raadsleden zijn sindsdien ernstig verstoord. Het raadslid blijft na deze kwestie aan.

Interpretatie

In dit voorbeeld zijn twee zaken van belang. Ten eerste begeeft het raadslid zich op gevaarlijk terrein als hij advieswerk doet tegen een onkostenvergoeding voor een evenement dat grotendeels door de gemeente wordt gesubsidieerd. Doordat hij de schijn tegen zich krijgt, komt er een onderzoek. Het tweede punt is dat na het onderzoek blijkt, dat hij zijn nevenfunctie niet heeft gemeld en dat hij daarmee de integriteitscode heeft geschonden.

De volgende waarden zijn in het geding:

- Dienstbaarheid: voor wie zet het raadslid zich in? Voor het evenement of het algemeen belang, of voor zichzelf (financieel gewin)?
- Onafhankelijkheid: dubbele petten-problematiek als raadslid en adviseur.
- Openheid: nalatig in het melden van functies. Ook moet het raadslid zich afvragen waarom zijn collega's hem ervan verdenken van gerommel met declaraties. Dit komt meestal niet uit de lucht vallen.

Uit dit voorbeeld komt naar voren dat de schijn tegen hebben verstrekking gevolgen heeft. Overweeg dus de risico's van nevenfuncties, die in de

publieke opinie en bij andere raadsleden een eigen leven gaan leiden en bespreek deze risico's met fractiegenoten en de raad. Hieruit blijkt ook hoe belangrijk het is om tijdig, ook tussentijds, nevenfuncties door te geven en er transparant mee om te gaan. Liever meer, dan minder informatie, zeker als er een (directe of indirecte) link is naar de gemeente. In dit verband is het ook belangrijk stil te staan bij belangen van anderen in jouw omgeving. Denk aan: werkkring partner, sportclub kinderen, civielrechtelijke relaties met gemeente, vriendschapsrelaties met gemeenteveranciers. Ze zijn op zich niet bezwaarlijk, maar kunnen - zo blijkt telkens in de praktijk - toch voor problemen zorgen. Ook blijkt dat een integriteitskwestie een zware wissel trekt op de onderlinge relaties in de raad. Meestal komt dat niet meer goed.

B. TOEGANGSKAARTJES VOOR DE SCHOUWBURG

In een gemeente opent de schouwburg het nieuwe seizoen en nodigt haar relaties uit om een voorstelling bij te wonen. De schouwburg verstrekt haar relaties (waaronder de raadsleden) zoals elk jaar vrijkaartjes. In de gemeenteraad ontstaat discussie over de kaartjes en de manier waarop de raadsleden hiermee omgaan. Er zijn raadsleden die dit normaal vinden; dit soort bezoeken om te netwerken horen bij het werk, zijn belangrijk voor de raad en voor de schouwburg. Bovendien is iedereen uitgenodigd en niet alleen bepaalde raadsleden. Anderen vinden dat als je als raadslid bij een voorstelling wilt zijn, je daar zelf voor moet betalen. Eén van de fracties in de gemeenteraad maakt dit aanhangig. De media smullen ervan. De directeur van de schouwburg begrijpt de commotie niet zo goed. Hij nodigt wel meer relaties uit en hij vindt dit een mooi gebaar. Daarbij geeft hij aan

dat de vrijkaartjes niets te maken hebben met de subsidie voor de nieuwbouw, die onlangs door de raad is toegekend.

Interpretatie

Dit voorbeeld laat zien dat er tussen raadsleden heel verschillend gedacht wordt over 'integer zijn'. In de raad en in de media leidt dit tot discussie. In onze gedragscode gelden voor geschenken en faciliteiten de volgende regels:

Een raadslid neemt geen geschenken of attenties aan, met uitzondering van kleine attenties in de sfeer van representatie en public relations, waarbij als kader geldt dat:

- de uitwisseling in alle openbaarheid plaatsvindt;
- er geen relatie is met geleverde of te leveren (tegen)prestaties;
- de attentie collectief (in bijvoorbeeld commissie- of raadsverband) en niet individueel wordt verstrekt.

Attenties die hier niet aan voldoen worden door een raadslid geweigerd of teruggegeven, waarna melding wordt gedaan bij de voorzitter van de raad en de griffier.

Rondom de volgende waarden is spanning zichtbaar:

- **Dienstbaarheid:** Is er nog sprake van functioneel handelen als een raadslid op uitnodiging van de schouwburg naar een voorstelling gaat en welke randvoorwaarden zijn daaraan verbonden voordat je kunt stellen dat het een zakelijk of privé bezoek betreft?
- **Onafhankelijkheid:** Een raadslid maakt zich kwetsbaar. Ook al is de gemeenteraad eerder akkoord gegaan met de bouwsubsidie, kan het aannemen van vrijkaartjes hiermee in verband worden gebracht.

Het is dus zaak om goed te overwegen wat in dit

geval 'een kleine attentie' is en op welke manier het duidelijk gemaakt kan worden dat het niet om een privébezoek gaat. Ook is een raadsbreed standpunt nuttig om externe partijen duidelijk te maken hoe men daar binnen de gemeente over denkt.

C. GRONDTRANSACTIE MET DE GEMEENTE

Een gemeenteraadslid in een kleine gemeente raakt in opspraak, omdat hij een bod uitbrengt op een perceel, dat in eigendom is van de gemeente. Omdat de minimale vraagprijs van het perceel abusievelijk in de besluitenlijst van het college van B&W stond en het raadslid daar inzage in had, besluit het college de aankoop ongedaan te maken. Het college neemt ook de verantwoordelijkheid voor de gemaakte fout op zich. Het raadslid legt zich neer bij deze situatie.

Een jaar later bij een discussie over hetzelfde dossier besluit het raadslid op te stappen. Hoewel zijn integriteit niet ter discussie staat, ervaart hij wantrouwen bij de raad en het college. Hij verwacht in de toekomst als ondernemer vaker zaken te zullen doen met de gemeente en kiest ervoor om afscheid te nemen van de raad.

Interpretatie

In dit voorbeeld maakt het college een administratieve fout. Of het raadslid gebruik heeft gemaakt van deze kennis is moeilijk te bepalen. Door een bod te doen heeft hij in elk geval de schijn tegen. Na het bekend worden van de fout in de besluitenlijst trekt het college de koop in.

De crux zit in de nasleep: het raadslid ervaart wantrouwen bij mede raadsleden en college. Hij kan daardoor moeilijk functioneren. Omdat het wantrouwen ook zijn (neven)functie belemmert en de verdenking hem niet lekker zit besluit hij af te treden.

De volgende waarde levert in dit geval spanning op.

- Vertrouwelijkheid: kennis en informatie die - hoewel per abuis - bij het raadslid is terecht gekomen, is mogelijk ingezet in de grondtransactie met de gemeente.

Realiseer je als raadslid dat éénmalig onzorgvuldig omgaan met vertrouwelijkheid van informatie blijvend schade kan berokkenen. Als je 'zaken doet met de gemeente' zorg dan dat je informatie die je in het kader van je raadsfunctie ontvangt, nooit inzet in je beslissingen als ondernemer. Zelfs niet als deze informatie per ongeluk bij je komt. Wat in dit voorbeeld ook van belang is, is dat je als raad ook weer niet te snel over elkaar moet oordelen, zeker als fouten uit het verleden zijn rechtgetrokken.

D. PUBLIEKE GELDEN VOOR LOKALE OMROEP

De gemeenteraad bespreekt de subsidiëring van de lokale omroep. Een fractie, die bestaat uit twee leden, komt in een spagaat. Beide raadsleden zijn betrokken als vrijwilliger bij de omroep. Zij doen niet mee in de voorbereiding en besluitvorming. Verschillende fracties roemen hun collega's voor deze houding, maar zichzelf balen er goed van. Zij hebben het gevoel hun fractie (en daarmee hun kiezers) in de steek te laten, omdat ze niet meedoen in dit debat.

Interpretatie

In deze situatie leidt de principiële opstelling van beide raadsleden tot veel waardering onder collega's. Zij onthouden zich van stemming, op basis van artikel 28.1 van de Gemeentewet. Was dit echt nodig? Of beide raadsleden in dit geval een persoonlijk belang hebben is de vraag, omdat ze vrijwilliger zijn en niet inhoudelijk betrokken bij de keuzes van de omroep. Stemmen als gekozen volksvertegenwoordiger is een fundamenteel recht en

afzien van stemmen is alleen nodig als een raadslid een persoonlijk belang of betrokkenheid heeft. Doordat in dit voorbeeld de raadsleden niet meestemmen, hebben ze als fractie geen invloed op besluit.

Rondom de volgende waarden ontstaat er spanning;

- Dienstbaarheid: afweging loyaliteit aan de lokale omroep, de gemeente of de achterban. Is er sprake van een persoonlijk belang en beïnvloed ik de besluitvorming in de geest van artikel 2:4 Awb als ik meestem?
- Onafhankelijkheid: voorkomen van (de schijn van) belangenverstrengeling.

In eenmans- of kleinere fracties is deze situatie niet te voorkomen. In bepaalde gevallen zal een raadslid zich moeten onthouden van stemming, waardoor het standpunt van de fractie niet wordt meegewogen. Zelfs door zorgvuldige afweging van nevenfuncties kan een dergelijke situatie niet altijd worden voorkomen. Aan de andere kant is het belangrijk om zorgvuldig af te wege of onthouding van stemming echt nodig is. Een raadslid moet niet te gemakkelijk wegllopen tijdens de stemming.

E. LEKKEN VAN VERTROUWELIJKE INFORMATIE

In een provincie komt informatie uit een vertrouwelijke vergadering in de media terecht. Een Statenlid klapt uit de school over de opvolging van de CdK, die binnenkort met pensioen gaat. Hij noemt de naam van de kandidaat die de minister als opvolger op het oog heeft. Het Statenlid weet dat deze informatie vertrouwelijk is, maar is ontevreden over de procedure rondom de benoeming en de initiatieven van de minister om de provincie samen te voegen met andere provincies.

Het Statenlid stapt op. In een interview geeft hij aan

het te betreuren, dat hij met zijn actie schade heeft toegebracht aan de voorgestelde persoon en de procedure.

Interpretatie

Het Statenlid is boos op de minister omdat de benoeming van een nieuwe CdK in de lijn past om te komen tot herindeling van de provincie. Besluitvorming daarover heeft echter nog niet plaatsgevonden en het draagvlak daarvoor lijkt discutabel. Het Statenlid heeft tegenover een journalist zijn frustratie geuit over deze procedure. Daarbij is vertrouwelijke informatie over beoogde personen uit de benoemingsprocedure naar buiten gekomen. Het delen van deze vertrouwelijke informatie is in strijd met de afspraak van geheimhouding.

Er ontstaat spanning rondom de volgende waarden:

- Vertrouwelijkheid: het zorgvuldig omgaan met geheime/vertrouwelijke informatie.
- Dienstbaarheid: aan welk belang moet het Statenlid loyaal zijn: dat van de provincie of van de minister? Of laat het Statenlid zich hier leiden door zijn eigen frustratie?

Ga altijd zorgvuldig om met informatie. Geheimhouding kent specifieke regels en wordt niet zomaar zonder juridische grondslag opgelegd. Bij vertrouwelijke informatie is er sprake van een onderlinge afspraak en een appel om de relevante informatie niet naar buiten te brengen. Lekken past niet bij de waarde vertrouwelijkheid en is vaak in strijd met de wet en dus ook strafbaar. Hoe lastig het ook kan zijn als een procedure op persoonlijk ongenoegen stuit en in het bijzonder de media hier een neus voor hebben.

F. RAADSLID EN EXPERTROL

Een raadslid uit het noorden van het land werkt als deskundige mee aan een initiatiefvoorstel van een andere fractie. Doordat hij vanuit die rol in het voorstel wordt genoemd, kan de schijn van belangenverstremgeling ontstaan. Het raadslid krijgt het dringende verzoek, conform de gedragscode, niet deel te nemen aan de beraadslaging en zich te onthouden van stemming. Het raadslid is het hier niet mee eens en wint advies in bij de VNG. Uiteindelijk legt het raadslid eerst een verklaring af over zijn positie en voert vervolgens het woord. Uiteindelijk stemt hij gewoon mee.

Interpretatie

Er ontstaat een vervelende discussie binnen de gemeente over belangenverstremgeling en integriteit. Er blijken twee verschillende interpretaties te zijn van de wet en de gedragscode rond de vraag of het raadslid dat als deskundige in het initiatiefvoorstel wordt opgevoerd ook belanghebbende is. Het verzoek om niet deel te nemen aan de stemming komt voort uit het feit dat hij door het woord te voeren de schijn van belangenverstremgeling over zich zou afroepen. De tegenstanders vinden dit onzin: het raadslid is door zijn expertrol geen belanghebbende met een persoonlijk belang, net zo min als de indieners het zijn. Daarom kan hij dus gewoon meestemmen.

Er ontstaat spanning rondom de volgende waarden:

- Onafhankelijkheid: dubbele petten; raadslid en deskundige in een voorstel waar hij zelf over besluit;
- Zorgvuldigheid: worden gelijke rechten toegekend aan instanties waar het voorstel betrekking op heeft?

Dit voorbeeld laat vooral zien hoe belangrijk het is

dat over integriteit en de gevolgen voor de besluitvorming wordt gesproken. Door het gesprek aan te gaan is de kans groot dat er een goede oplossing komt, één die in elk geval uit te leggen is. Een ander aspect dat niet onbenoemd moet blijven, is dat raadsleden vanuit hun achtergrond en bevoegdheid pleitbezorger kunnen worden van initiatieven of aandacht vragen voor ontwikkelingen (soms 'stokpaardjes') en daarmee anderen in de raad tegen zich in het harnas jagen. Het kan dan gebeuren dat irritatie vanwege overmatig enthousiasme omslaat in verdachtmakingen. De suggestie dat betrokkene vast andere belangen heeft en dat daarmee sprake is van een integriteitschending maakt het raadslid politiek monddood.

G. RAADSLID EN BELANGHEBBENDE

Een raadslid in een middelgrote gemeente in het zuiden van het land stemt niet mee met een bestemmingsplanherziening, omdat hij slechts door een weg gescheiden tegenover het perceel woont waarop de herziening betrekking heeft. De raad wijst de planherziening af. De buurman van het raadslid tekent bezwaar aan tegen het besluit van de raad. Met de kleinst mogelijke meerderheid besluit de raad het bezwaar ongegrond te verklaren. Het betreffende raadslid was bij deze vergadering (ook) aanwezig, en bracht dit keer zijn stem wel uit.

Interpretatie

Een raadslid mag zich alleen van stemming onthouden als er sprake is van een persoonlijk belang én als aannemelijk is dat hij daardoor de besluitvorming daadwerkelijk beïnvloedt. Het is dus de vraag of het hier nodig was om zich van stemming te onthouden. Het raadslid zelf stemt niet mee omdat hij zichzelf, door het feit dat hij overbuurman is, als

persoonlijk belanghebbende beoordeeld. De buitenwacht zal het in elk geval zo zien. Bij de stemming over het bezwaar stemt hij wel mee omdat hij naar zijn oordeel geen persoonlijk belanghebbende meer is. Hij gaat mee met het eerdere besluit van de raad. Dit voorbeeld roept de vraag op of het raadslid zich terecht van stemming heeft onthouden in het eerste geval en wel heeft meegestemd in het tweede.

De volgende waarden staan onder spanning:

- Dienstbaarheid: Bij de besluitvorming loyaal aan de gemeente en zijn burgers en niet aan persoonlijk belang of dat van buurman.
- Onafhankelijkheid: dubbele petten; raadslid en mogelijk belanghebbende bij het voorstel.

Het is van belang om te overwegen wanneer je als raadslid belanghebbende bent en hoe je daar mee omgaat. Onthouding van stemming is een rigoureuze keuze en er moet goed overwogen worden of dit echt nodig is. Ook is het aan te bevelen om consequent te zijn. Al lijkt het in dit voorbeeld goed uit te leggen dat je niet mee stemt over het besluit (persoonlijk belang), maar wel over het bezwaar bij dat besluit (procedure).

6. GOUDEN REGELS

Het begrip integriteit en de onderliggende waarden zijn beschreven. De voorbeelden maken het grijze gebied zichtbaar waar raadsleden in terecht kunnen komen. Uit die voorbeelden komen tips naar voren die weer direct of indirect gekoppeld zijn aan de waarden: dienstbaarheid, onafhankelijkheid, openheid, vertrouwelijkheid en zorgvuldigheid. De belangrijkste tips zijn:

- 1** Ken je klassiekers (wet, eed, gedragscode).
- 2** Zoek niet de grens op: bij ook maar de geringste twijfel, niet doen!
- 3** Maak duidelijk welke waarden (uit de gedragscode) de basis vormen van jouw beslissingen.
- 4** Wees open en transparant over nevenfuncties en zorg dat die informatie actueel is.
- 5** Als je een (neven)functie hebt, overweeg dan de integriteitsrisico's die je mogelijk loopt.
- 6** Spreek als raadsleden niet over elkaar, maar met elkaar over de dilemma's waar je voor staat.
- 7** Je bent als raadslid de hoeder van jouw integriteit; de burgemeester en de griffier zijn de hoeders van de integriteit van de raad.
- 8** Actief zijn in besturen en bedrijven is oké, besluitvorming beïnvloeden op dit punt niet.
- 9** Informatie is "openbaar, tenzij...", maar ook: 'wat geheim is, blijft geheim'.
- 10** Beter is het jezelf te benadelen, dan te profiteren van het lidmaatschap van de raad!

7. INTEGRITEITSAGENDA

Het gebeurt nog te vaak dat er in gemeenteraden alleen over integriteit gesproken wordt vanwege een misstand of een schandaal. Soms wil het zelfs gebeuren dat integriteit wordt ingezet als politiek argument, of dat nu terecht of onterecht is. De raad kan zulke escalaties voorkomen door integriteit preventief op de agenda te zetten. Zet integriteit actief en regelmatig op de agenda! Dat neemt de politieke beladenheid weg. Los van de waan van alledag kun je samen in gesprek gaan over integriteit. De raad (maar natuurlijk ook elke fractie) kan allerlei aandachtsmomenten voor integriteit plannen. In elk geval als onderdeel van het inwerkprogramma van de nieuwe raad en halverwege de raadsperiode.

De gedragscode

Onze gedragscode is recent (2012) geactualiseerd. De gedragscode is een beginpunt voor integriteit, geen eindbestemming. Is deze gedragscode nog steeds op orde en actueel? Wat betekenen de waarden voor ons? Hoe vatten wij gezamenlijk de bepalingen uit de gedragscode op? Hoe gaan wij bijvoorbeeld om met nieuwe technieken (zoals sociale media of papierloos vergaderen) en de dilemma's die deze met zich meebrengen als het gaat om informatieverbreiding en bejegening?

Dilemma's afwegen

Bespreek eens rustig een dilemma waar een raads-lid mee zat. Welke belangen speelden er mee, welke argumenten waren belangrijk? Door samen dilemma's te bespreken en af te wegen, leer je met elkaar over integriteit praten zonder direct te veroordelen. En: de ervaringen van collega-raadsleden maken je eigen afweging uiteindelijk ook meer verantwoord. Wil je liever niet werken met echte

dilemma's? Dan kun je ook de dvd 'Portretten van Raadsleden' gebruiken (gratis op te vragen bij het Bureau Integriteitsbevordering Openbare Sector, BIOS). Op deze dvd spelen acteurs veelvoorkomende dilemma's na.

Risico's in beeld

Komen er nieuwe ontwikkelingen, taken of grote projecten op de gemeenteraad af? Heb je als raads-lid en als fractie risico's die je kunt voorkomen ook werkelijk afgedekt? Heb je voldoende kennis en kunde binnen je fractie en je raad om verantwoorde beslissingen te kunnen nemen over "nieuwe" beleidsonderwerpen?

8. INTEGRITEITSKOMPAS

Onderstaand 'Kompas' kan in voorkomende gevallen worden gezien als hulpmiddel. Gebruik de vragen om je koers scherp en zuiver te houden.

Als je met je antwoord steeds op ja uitkomt koers je op een integere keuze. Maar wees alert, enkele graden afwijken kan al de verkeerde kant op leiden. Blijf er dus over in gesprek en denk niet te snel dat het jou niet zal overkomen.

1 Is het volgens de beginselen van goed raadslidmaatschap?

Toelichting:

Het gaat om een rationele afweging, kan ik dit doen op grond van de wet, de eed en de gedragscode?

2 Doe ik recht aan de rechten, belangen en het welzijn van alle belanghebbenden?

Toelichting:

Ga ik zorgvuldig om met kennis en informatie, ben ik dienstbaar aan mijn primaire rol als raadslid, lopen er geen belangen door elkaar? Denk bij belanghebbenden heel ruim, extern en intern, direct of indirect betrokken.

3 Vinden anderen mij een integer raadslid?

Toelichting:

Wat vinden anderen van mijn optreden? Loop ik het risico dat zij mijn integriteit ter discussie gaan stellen?

4 Kan ik mijzelf in de spiegel blijven aankijken?

Toelichting:

Geeft het mezelf een goed gevoel en kan ik mezelf uitleggen waarom ik de dingen doe? Past de oplossing bij mij en herken ik mezelf erin?

5 Kan ik mijzelf verantwoorden als anderen om een toelichting vragen bij mijn handelen?

Toelichting:

Welke waarden hanteer ik en hoe steekt mijn afwijking in elkaar? Is het uit te leggen als het in de krant zou komen te staan? Is mijn keuze consistent en consequent?

BIJLAGE 1

In deze bijlage zijn de meest relevante bepalingen opgenomen die raken aan de integriteit van raadsleden.

MELDEN VAN NEVENFUNCTIES

De gemeentewet bepaalt in artikel 12:

1. De leden van de raad maken openbaar welke andere functies dan het lidmaatschap van de raad zij vervullen.
2. Openbaarmaking geschiedt door terinzagelegging van een opgave van de in het eerste lid bedoelde functies op het gemeentehuis.

ONVERENIGBARE FUNCTIES/ONGEWENSTE HANDELINGEN

De gemeentewet bepaalt in artikel 13 dat de volgende functies onverenigbaar zijn:

- **1. Een lid van de raad is niet tevens:**
 - a. minister;
 - b. staatssecretaris;
 - c. lid van de Raad van State;
 - d. lid van de Algemene Rekenkamer;
 - e. Nationale ombudsman;
 - f. substituut-ombudsman als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman;
 - g. commissaris van de Koning;
 - h. gedeputeerde;
 - i. secretaris van de provincie;
 - j. griffier van de provincie;
 - k. burgemeester;
 - l. wethouder;
 - m. lid van de rekenkamer;

- n. ombudsman of lid van de ombudscommissie als bedoeld in artikel 81p, eerste lid;
- o. lid van een deelraad;
- p. lid van het dagelijks bestuur van een deelgemeente;
- q. ambtenaar, door of vanwege het gemeentebestuur aangesteld of daaraan ondergeschikt.

- **2. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder l, kan een lid van de raad tevens wethouder zijn van de gemeente waar hij lid van de raad is gedurende het tijdvak dat:**

- a. aanvangt op de dag van de stemming voor de verkiezing van de leden van de raad en eindigt op het tijdstip waarop de wethouders ingevolge artikel 42, eerste lid, aftreden, of
- b. aanvangt op het tijdstip van zijn benoeming tot wethouder en eindigt op het tijdstip waarop de goedkeuring van de geloofsbrief van zijn opvolger als lid van de raad onherroepelijk is geworden of waarop het centraal stembureau heeft beslist dat geen opvolger kan worden benoemd. Hij wordt geacht ontslag te nemen als lid van de raad met ingang van het tijdstip waarop hij zijn benoeming tot wethouder aanvaardt. Artikel X 6 van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing.

- **3. In afwijking van het eerste lid, aanhef en onder q, kan een lid van de raad tevens zijn:**

- a. ambtenaar van de burgerlijke stand;
- b. vrijwilliger of ander persoon die uit hoofde van een wettelijke verplichting niet bij wijze van beroep hulpdiensten verricht;
- c. ambtenaar werkzaam voor een school voor openbaar onderwijs.

De gemeentewet bepaalt verder in artikel 15:

- 1. Een lid van de raad mag niet:
 - a. als advocaat of adviseur in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de gemeente of het gemeentebestuur dan wel ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - b. als gemachtigde in geschillen werkzaam zijn ten behoeve van de wederpartij van de gemeente of het gemeentebestuur;
 - c. als vertegenwoordiger of adviseur werkzaam zijn ten behoeve van derden tot het met de gemeente aangaan van:
 - 1e. overeenkomsten als bedoeld in onderdeel d;
 - 2e. overeenkomsten tot het leveren van onroerende zaken aan de gemeente;
 - d. rechtstreeks of middellijk een overeenkomst aangaan betreffende:
 - 1e. het aannemen van werk ten behoeve van de gemeente;
 - 2e. het buiten dienstbetrekking tegen beloning verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de gemeente;
 - 3e. het leveren van roerende zaken anders dan om niet aan de gemeente;
 - 4e. het verhuren van roerende zaken aan de gemeente;
 - 5e. het verwerven van betwiste voorwerpen ten laste van de gemeente;
 - 6e. het van de gemeente onderhands verwerven van onroerende zaken of beperkte rechten waaraan deze zijn onderworpen;
 - 7e. het onderhands huren of pachten van de gemeente.
- 2. Van het eerste lid, aanhef en onder d, kunnen gedeputeerde staten ontheffing verlenen.

ONTHOUDEN VAN STEMMING

De gemeentewet bepaalt in artikel 27:

- De leden van de raad stemmen zonder last

Artikel 28:

- 1. Een lid van de raad neemt niet deel aan stemmen over:
 - a. een aangelegenheid die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken;
 - b. de vaststelling of goedkeuring der rekening van een lichaam waaraan hij rekenplichtig is of welks bestuur hij behoort.

Vervolgens staat in artikel 2:4 van de Algemene Wet Bestuursrecht (Awb):

- 1. Het bestuursorgaan vervult zijn taak zonder vooringenomenheid.
- 2. Het bestuursorgaan waakt ertegen dat tot het bestuursorgaan behorende of daarvoor werkzame personen die een persoonlijk belang bij een besluit hebben, de besluitvorming beïnvloeden.

Voor al uw vragen over de gemeenteraad kunt u terecht bij de griffie. De griffie adviseert en ondersteunt de raadsleden bij hun werkzaamheden. De griffie is bereikbaar op telefoonnummer (020) 540 49 11 of via e-mail op raadsgriffie@amstelveen.nl.

COLOFON

Gemeente Amstelveen
Laan Nieuwer-Amstel 1, 1182 JR Amstelveen
Postbus 4, 1180 BA Amstelveen
T (020) 540 49 11

juni 2013, gemeente Amstelveen

WWW.AMSTELVEEN.NL/GEMEENTERAAD